

REPORTAGE
HÖSTMODE

VEGANMODE PÅ FRAMFART

Veganmode är hett och allt fler designers väljer alternativ till fjädrar, äkta skinn och päls. Men bara för att det är veganskt innebär det inte automatiskt att det är mer hållbart. Två Dagars modeskribent Anna Blom reder ut begreppen.

ANNA BLOM är frilansjournalist i Stockholm och New York samt Två Dagars modeskribent. I höst bär hon en svart klassisk rock i en mix av ull och kashmir från Prada inhandlad på Auktionsverket i Malmö. Den kombinerar hon med ett skinnskärp i midjan och några få utvalda basplagg: ett par skinnbyxor, en vit skjorta, en snyggt skuren kavaj, ett kraftigt kedjehalsband och en riktigt stor handväska, tänk säck.

ATT EN MER HÅLLBAR LIVSSTIL är på framfart är inget nytt. Vi vet att dagens köttkonsumtion hotar klimatmålen och enligt färsk siffror från Jordbruksverket äter vi svenskar lite mindre kött än i fjol. Trenden att välja bort animaliska produkter har spridit sig vidare till garderoben. Sedan oktober i fjol mer än fördubblades antalet sökningar på internet efter termen "veganskt läder". Det visar en rapport från modesökmotorn Lyst. I oktober är det dags för den andra upplagan av världens första *Vegan Fashion Week* i Los Angeles, och alltfler trenddrivande designers har helt slutat med päls. Att välja andra material än de som kommer från djur kan ha många orsaker, men ofta bottnar det i en omtanke om djur och natur. Efter ett avslöjande från djurrättsorganisationen PETA Asien om hur kashmirgetter fläddes levande gick Lindex nyligen ut med att de fasar ut all kashmir under 2020. Den brittiska modejätten Asos och H&M har redan meddelat att de helt slutat att köpa och sälja kashmir. PETA:s brittiska direktör Elisa Allen tror att en större medvetenhet om en skör värld har lett fram till ett ökat intresse för veganmode.

– Det råder inget tvivel om att en vegansk moderevolution är på gång. Klimatkrisen har

fått många att tänka på hur våra köpval påverkar planeten och djuren som lever på den. Ju mer vi lär oss om djuren som vi delar denna jord med, desto svårare blir det att rättfärdiga att döda dem för en väska eller kapp, säger Elisa Allen.

Både päls- och skinnproduktion slukar stora mängder kemikalier och vatten och bereds ofta vid garverier i Asien där miljökraven inte sällan brister.

– Fetter och hår orsakar syrebrist i vattnet och kan få livet i ett vattendrag att dö. Sedan finns ju problemet med kromgarvning, säger Sandra Roos, forskare på det statliga forskningsinstitutet RISE.

Krom är ett grundämne som bland annat används för att färga textil och garva läder, och som i vissa former kan vara farliga för hälsa och miljö. Läder garvas ofta med trevårt krom. Om garvningen gjorts på fel sätt kan det omvandlas till sexvärt krom som är cancerframkallande. Sandra Roos nämner filmen "Erin Brockovich" med Julia Roberts som handlar om just det. Ett alternativ är vegetabilisk garvning.

EN AV PIONJÄRERNA inom veganmode är den brittiska modedesignern Stella McCartney. Ett exempel är hennes vegantolkning av Adidas

HÖSTTEND. Vegan Fashion Week hölls för första gången i februari i Los Angeles. På bilden visas designern Mateja Benedettis klänning upp, delvis tillverkad av rester från äpplen. 10–15 oktober är det dags igen, den här gången med temat *Fashion is Activism*.
Foto: McKinsey Jordan

Foto: Copenhagen Fashion Week

DUBBELT MED PÄLS. Nytt för i höst hos Stand är en väskkollektion i fuskpäls som går att få matchad med pälsen.

klassiska tennissko Stan Smith som blev en supersuccé i fjol. Skorna är tillverkade i icke-animaliskt läder och använder lim som inte kommer från animaliska produkter. Ett annat veganmodemärke i hetluften är ungerska Nanushka vars puffiga dunjacka och maxiklänning i konstläder synts på var och varannan influerare med modekoll.

Även flera svenska designers har sedan länge valt bort äkta päls i sina plagg, som exempelvis Hope. Carin Rodebjer använder varken äkta päls eller skinn i märket under eget namn. Utmaningen med att ta fram veganska alternativ när det kommer till skor och accessoarer är att produkterna ska hålla lika hög kvalitet som läder, produkterna ska helst hålla livet ut.

Även om man lyckas är syntetiskt läder inte utan negativ klimatpåverkan. Sandra Roos berättar att i dag tillverkas det mesta fuskskinn av oljebaserad polyuretan (PU eller PUR) som även finns i elastan och spandex. Ofta använder man giftiga lösningsmedel när man producerar konstläder. Dessutom tar det flera hundra år för materialet att brytas ned.

AMY POWNEY ÄR ANSVARIG för det kreativa arbetet hos det brittiska modemärket Mother of Pearl och krönikör i brittiska Vogue. Hon menar att termen "veganläder" är rena rama katastrofen.

– Man använder den för att plocka poäng genom att associera sig med en etisk rörelse. Och eftersom veganism för närvarande ses som en hållbar livsstil, får kunden omedelbar tillfredsställelse. Men då glömmar man att veganläder ofta tillverkas av plast, och det framgår inte alltid av märkningen. I och med att dagens konsumenter är mycket mer medvetna om sin plastkonsumtion, behöver vi se till att alla förstår vad de köper, även när det kommer till kläder, säger Amy Powney.

NELLIE KAMRAS, GRUNDARE och designer för det svenska modemärket Stand som startade 2014, designar kläder i både äkta skinn och päls samt konstgjorda alternativ. I en mix av elegant och vardagligt har hennes färgstarka pälsar och moderna skinnplagg gjort stor succé. I höst har Kamras till exempel gett lädret ett nytt uttryck genom att addera linnefransar, overlocksömmar och lapptechniker i blom- och ormmönster. Allt äkta skinn och päls som hon använder är en biprodukt från matindustrin. Hon menar att få material håller värmen så bra som päls. Dessutom är det ofta ett plagg som går i arv. Att man håller fast vid det naturliga lädret är mycket tack vare materialets långa livslängd.

Men låtsaspälsen har andra fördelar.

– Fuskpäls är ett fantastiskt alternativ

Foto: Stella McCartney

HÖSTKOLLEKTION. Stella McCartney använder varken äkta päls, läder eller fjädrar i sina kollektioner. Höstens kollektion går i toner av brunt, svart och grått och juvelfärger som grönt och bourgognebrött.

till äkta päls och har utvecklats väldigt mycket de senaste åren. Det kanske inte håller värmen lika bra, men absolut tillräckligt bra. Sen finns det lite mer utrymme att vara lekfull med fuskpäls då det oftast inte är superdyra plagg utan något som de flesta har råd att investera i, säger Nellie Kamras.

Nytt för i höst är en väskkollektion som går att få matchad med pälsen.

– Läder, tillverkat på rätt sätt, är ett mycket hållbart material jämfört med andra material i samma kategori. Jag tycker att det har en annan beständighet i modet. Det har inte samma

”Läder slits på ett vackert sätt medan det inte är så snyggt när plastbeläggningen på väven lossnar.”

SANDRA ROOS, FORSKARE PÅ RISE

slit-och-släng-mentalitet, framför allt inte då det oftast är dyrare, säger Anders Sandlund, medgrundare av den svenska väsktillverkaren Sandlund/Hossain.

FORSKAREN SANDRA ROOS menar att fördelarna med att tillverka kläder, accessoarer och skor i äkta skinn framför fuskskinn är dess livslängd och att det andas.

– Läder slits på ett vackert sätt medan det inte är så snyggt när plastbeläggningen på väven lossnar och man ser att det är väv under plasten, säger hon och kommenterar att även äkta päls är ett biobaserat material och del i det naturliga kretsloppet.

– Päls har en lång livslängd med ett

Foto: Rodebjer

AKTIVT VAL. Rodebjer gör ett aktivt val i att inte använda äkta päls och skinn i kläder. Ett exempel på detta är byxorna Esztia och kavajen Reza som finns med i FW19-kollektionen.

naturligt åldrande till skillnad från "fusk"-material som är gjorda av fossila råvaror.

För den som inte vill välja mellan äkta material eller syntetmaterial bubblar andra alternativ inom biomaterial bland modescenens innovatörer. En av vinnarna av 2019 års upplaga av H&M Foundations globala innovationstävling för hållbart mode är peruanska Lab Leather. De använder mikroorganismer för att framställa veganläder som är nedbrytbart.

Även modedrakarna är på vegantrenden. I höst är till exempel lyxmodehuset Chanel aktuellt med en guldfärgad hatt tillverkad av det ananasbaserade lädret Piñatex. Bladen är en restprodukt från befintliga fruktodlingar som dessutom ger jordbrukarna en extra inkomstkälla.

ATT HITTA HÅLLBARA alternativ till skinn för just skor är svårt då det nöts och blöts och behöver vara extra slitstarkt. Fem år tog det för det franska skomärket Veja att ta fram materialet "CWL": ett konstläder i majs och bomull med en ytbehandling av vax tillverkad av restprodukter från majsodling. I höst dyker skon upp i fyra olika modeller och består till 63 procent av biobaserade material.

– Vi besökte en massa olika nytänkande leverantörer över hela världen, var med på konferenser, anställde en biolog och testade massor av tyger, berättar grundaren Sébastien Kopp.

– Vi gjorde en djupdykning bland alla möjliga växtbaserade polymer. Det ledde oss till Italien, där vi mötte en leverantör som vi anlidade för att utveckla materialet.

Så vad ska man välja: plastsinn, äkta skinn eller fruktläder? En teddypäls i chockrosa eller mormors rävpäls? Det finns inget självklart svar. Men en sak är säker – om vi sköter om våra läderprodukter, så håller de längre och får automatiskt en lägre miljöpåverkan. ♦

Foto: Acne Studios
STOR VÄSKA. I höst satsar Acne Studios på en kort jacka i blankt läder och en överdimensionerad fuskpälsväska.

Digital päls på framfart

Nyfiken på att se Taylor Swift som katt? Filmskaparna bakom den kommande filmatiseringen av musikalen "Cats" avslöjade i ett bakom kulisserna-reportage att de använde så kallad "digital pälssteknik" för att förvandla skådespelarna till katter.

Päls på museum

I Livrustkammarens samling i Stockholm finns det fyra uppstoppade djur, bland andra hästen Streiff som preparerades 1633 och som fortfarande är välbevarad och inte särskilt skör. Skinnnet har fästs på en trästomme och kan inte jämföras med ett plagg, som ska vara mjukt och formas efter bäraren. Det berättar konservator Ann Hallström vid avdelningen för samlingar och forskning, enheten för kulturhistoriska samlingarna, Statens historiska museer. "Vi tror att det äldsta bevarade pälsplagget i samlingen är Karl XII:s utterskinnsmössa från tidigt 1700-tal. Den är insektsangripen och allt hår har fallit bort. Pälsars strån blir väldigt sköra vid harsäckarna med tiden och kan därför lätt falla av. Trots det finns det några fina mantlar från tiden kring 1800 som har bräm och krugar av hermelin."

Veganmode enligt PETA

Veganmode refererar till alla kläder, skor och accessoarer där inga produkter eller ingredienser kommer från djur. Det vill säga fritt från päls, läder, alla typer av skinn, ull, mohair, angora, kashmir, alpacka, alla fjädrar och dun, och exotiska skinn. PETA har en egen märkning, PETA-approved Vegan, för modemärken (och vissa heminredningsmärken). För den som vill hitta 100% veganprodukter brukar de råda kunder att titta på etiketten och ta reda på vad plagget innehåller.

Brasilianskt läder i hetluften

H&M slutar tillfälligt med skinn från Brasilien. "På grund av de allvarliga bränderna i de brasilianska delarna av Amazonas regnskogar, och deras koppling till boskapsuppfödning i området, har vi beslutat att tillfälligt stoppa köp av skinn från Brasilien. Köpstoppet kommer fortsätta tills det finns trovärdiga system upprättade som kan verifiera att skinn inte bidrar till miljöskador i Amazonas. Den större majoriteten av vårt skinn kommer från Europa och endast en liten del från Brasilien", säger Amanda Larsson, presskontakt H&M Sverige, till Två Daggar. Stella McCartney har jämfört miljökostnaderna mellan brasilianskt kalvläder och återvunnen polyester som används i modehusets syntetiska skinn. Resultatet talar sitt tydliga språk: kalvskinn har 24 gånger så hög negativ miljöpåverkan jämfört med återvunnen polyester.

Rutor

Olika varianter av rutigt är mer än en trend i dag, det är inte sällan ett givet inslag på en höstcatwalk. Det tidlösa mönstret – som härstammar från 1500-talet – syns i vinter både i grungetolkningar å la nittiotal och i en mer förfinad version. **Dior** visade bland annat en rutig regnjacka i anorakmodell som matchades med en tyllkjol och pumps.

Välklädd höst

Rutor, feminint sjuttital och skinn är tre av höstens stora trender.

Feminint skräddat

Efter flera säsonger av löst sittande silhuetter satsar flera av catwalkens designers på en mer dressad höststil med tydliga referenser från sjuttital och tidigt åttiotal. Kollektionen på allas läppar är signerad Hedi Slimane för det franska modehuset **Celine**. Tänk knähöga stövlar, culotte-byxor, klassiska mönster, plisserade kjolar, slinkiga blusar och scarves med logotyper. Här anas inspiration från modehusets grundare Céline Vipiana.

Foto: Celine

Skinn

Skinn är utan tvekan höstens hetaste material. Den vågade satsar på en look från topp till tå gärna med även ytterplagg i skinn. Hos Max Mara fick en klänning omslutas av en lång klassisk skinnrock i en helbeige look, medan Tom Ford bland annat föreslog en kort kvittad dunskinnjacka och Budapest-baserade **Nanushka** visade en vintervit look med vida veganskinnsbyxor.

- 1 Rutig sko i 57 % acryl, 25 % ull, 15 % Polyester, 3 % Polyetylène, Rodebjer, ca 4 495 kr. Köpställe: rodebjer.com
- 2 Kjol i ull, Arket, ca 890 kr. Köpställe: arket.com
- 3 Skinnstövlar, Filippa K, ca 4 700 kr. Hyr/köpställe: Filippa K, Södra Larmgatan 14, filippa-k.com
- 4 Axelväska i skinn, två remmar ingår; en kortare bärrem och en längre avtagbar axelrem, Sandlund/Hossain, ca 2 495 kr. Köpställe: sandlundhossain.com
- 5 Sneakers i majs och bomull, Veja, ca 1 350 kr. Köpställe: veja-store.com och careofcarl.com
- 6 Svart skinnkavaj, ca 5 049 kr, svart skinnkjol, ca 3 549 kr. Båda från Ganni. Köpställe: ganni.com
- 7 Leopardmönstrad knytblus i 100 % viskos, Ganni, cirka 1 299 kr. Köpställe: ganni.com
- 8 Skinnjacka, Filippa K, ca 9 000 kr. Hyr/köpställe: Filippa K, Södra Larmgatan 14, filippa-k.com
- 9 Fuskpäl, 150 % återvunnen polyester och 50 % polyester, H&M Conscious Exclusive, ca 1 499 kr. Köpställe: hm.com

Foto: Dior

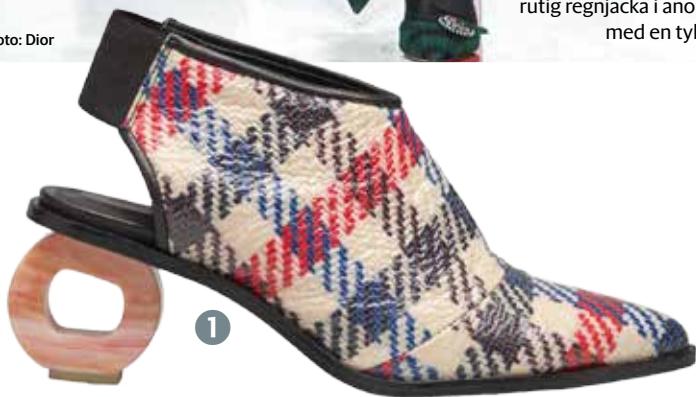

Foto: Jen Carey

Kjolen

Äntligen är gränsen mellan manligt och kvinnligt upplöst – nästan i alla fall, om man får tro till exempel **Louis Vuitton** och Thom Browne, som båda visade sina tolkningar av kjolen.

Foto: Louis Vuitton

1

2

5

6

3

7

4

8

Glamorös lekfullhet

Smart elegans, grova skor och kjolen. Gör dig redo för hösten i säsongens trender.

Sammet

Sammet gör comeback i höst. Ett exempel där materialet både kändes ledigt och glamoröst var hos **Brioni** där den nytillträdde österrikiske designern Norbert Stumpf bland annat föreslog en rostfärgad sammetskavaj i en mix av bomull och siden. Den djärve satsar på sammet från topp till tå.

Foto: Brioni

Foto: Dries Van Noten

Kostymen

Höstens herrkostym uppdateras till en glamorös och mer förfinad look utan att kännas stelbent. Blänkande tyger, lediga slappa byxor och en dos lekfullhet gör att det känns nytt. Släpper mannen streetwear till sist sitt grepp om modet? Matcha, som **Dries Van Noten**, med en stor halsduk à la Harry Potter.

1 Sammetskavaj i bomull och elastan, Gucci via Vestiaire Collective, ca 2 400 kr. Köpställe: vestiairecollective.com

2 Parka i 60 % bomull, 40 % polyamide, 90 % ankdun, 10 % fjädrar, Woolrich, ca 7 690 kr. Köpställe: Woolrich, Lilla Nygatan 2, woolrich.com

3 Kavaj i bomull, linne och elastan, Filippa K, ca 2 900 kr. Köp/hyrställe: Filippa K, Västra Hamngatan 24, filippa-k.com

4 Byxor i bomull, linne och elastan, Filippa K, ca 1 900 kr. Köp/hyrställe: Filippa K, Västra Hamngatan 24, filippa-k.com

5 Dunjacka i återvunnen dun och fjädrar med utsida av 100 % polyamid, Arket, ca 1 900 kr. Köpställe: Arket, Östra Hamngatan 39, arket.com

6 Grå ullkavaj, Oscar Jacobson, ca 4 299 kr. Köpställe: Oscar Jacobsson, Kungsgatan 22, oscarjacobson.com

7 Hope har dubbel märkning i alla plagg för att uppmuntra kunder att söka sig över den "traditionella" indelningen av dam och herr. Damkjol från Hope i 100 % polyester, ca 2 200 kr. Köpställe: hopestockholm.com

8 Skinnkängor, Vagabond, ca 1 600 kr. Köpställe: Vagabond, Kungsgatan 45, vagabond.com

Foto: Acne Studios

Grova skor

Lite grövre skor som tar plats är ett säkert kort för den stilmedvetne mannen och sågs bland annat hos **Acne Studios** och Dsquared2. Anna Bloms personliga favorit är en unisexkänga från svenska By The No.